

UNDERLAG: Samråd om unga och
narkotika

Skriftlig dokumentation från
Socialdepartementets,
Justitiedepartementets och NOD:s samråd
13 oktober 2022

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Deltagare	1
Inledning	2
Gruppdiskussioner	4
<i>Fråga 1: Hur upplever ni narkotikasituationen för unga i Sverige och i EU just nu?</i>	<i>4</i>
<i>Fråga 2: Vilka åtgärder är viktiga i Sverige och i EU för att möta ungas behov av vård, stöd och trygghet samt att förhindra att unga begår narkotikabrott?</i>	<i>7</i>
<i>Fråga 3: Har ni förslag på innovativa lösningar för att minska efterfrågan och tillgängligheten av narkotika för unga?</i>	<i>11</i>
Avslutning	15

Deltagare

Civilsamhällesorganisationer som deltog i mötet:

- Drogfri Uppväxt
- Föräldraföreningen mot Narkotika (FMN)
- KFUM Sverige
- LSU – Sveriges ungdomsorganisationer
- Mentor Sverige
- Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle
- Riksförbundet Svenskar och invandrade mot narkotika
- Sveriges Elevkårer
- Ungdomens Nykterhetsförbund
- SAMsteget

Organisationer som bidrog skriftligt till dokumentationen:

- Kontraktsmetoden
- Riksförbundet för social och mental hälsa

Inledning

Tilde Eriksson från Socialdepartementet inledde samrådet med att presentera sig själv och sina kollegor från Socialdepartementet samt Justitiedepartementets Polisenhet.

Det övergripande målet med regeringens arbete är att minska den illegala narkotikan i samhället och minimera de risker, skador och andra konsekvenser som förknippas med bruk och handel av narkotika.

För att lyckas med detta är det avgörande att främja och uppmuntra en aktiv dialog, inte minst med det civila samhället – organisationer som ser, hör och upplever saker som tjänstepersoner på politisk nivå inte kommer åt på samma sätt. Det här samrådet är ett steg i den riktningen. Mer konkret handlar det om att Socialdepartementet och Justitiedepartementet bjudit in till samrådet för att komma framåt i förberedelserna för att axla rollen som ordförande i den övergripande rådsarbetsgruppen för narkotikafrågor (HNG).

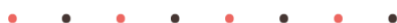
I rådsarbetsgruppen samlas representanter på tjänstemannanivå från alla EU:s medlemsstater för att driva narkotikafrågor framåt. Bland annat arbetas strategier och handlingsplaner fram, vilka vägleder EU:s arbete med frågorna. Inom rådet turas medlemsstater om att ha ordföranderollen och snart är det Sveriges tur. Två av representanterna från Regeringskansliet i det här samrådet kommer därför sitta som ordföranden i den övergripande rådsarbetsgruppen för narkotikafrågor från och med 1 januari till 30 juni 2023. Som ordförande i rådet har Sverige förmånen att påverka inriktningen för det arbete som ska utföras inom rådet. Civilsamhällesrepresentanterna i det här samrådet har bjudits in för att bidra till den inriktningen.

Det finns flera sätt att lyfta frågor som man identifierat som ordförande i HNG. Dels kan man göra det i rådsarbetsgruppsmötena som hålls cirka en gång i månaden i Bryssel. Frågorna kan också tas upp i de dialoger som rådet håller med länder utanför EU eller i möten som anordnas i sitt eget land. Under det svenska ordförandeskapet kommer ett möte om narkotika exempelvis anordnas i Malmö under våren 2023.

Inriktningen för ordförandeskapet beslutas ytterst av regeringen. I och med att en ny regering tillträder efter valet är inget ännu helt bestämt och dagens diskussion kommer att vara värdefulla bidrag till regeringens inriktning och arbete.

Gruppdiskussioner

Deltagarna delades in i två olika grupper med representanter från Regeringskansliet i varsin grupp. En redogörelse för synpunkterna som framfördes och diskussionerna som fördes, tillsammans med de skriftliga bidragen, redovisas nedan.

Fråga 1:

Hur upplever ni narkotikasituationen för unga i Sverige och i EU just nu?

Användning och syn på narkotika

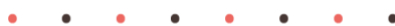
Tittar man på europeisk nivå, genom de så kallade ESPAD-undersökningarna (ungdomsundersökning i Europa), visar det på en stabil användning av narkotika i Sverige sedan 1999 ungefär. Bruket i sig har alltså inte ökat, men attityden till narkotika har blivit allt mer tillåtande även om majoriteten av unga i Sverige fortfarande är skeptiskt inställd.

Den tillåtande attityden gäller främst cannabis, som blivit mycket normaliserat och avdramatiserat på relativt kort tid. Detta kan bland annat kopplas till populärkulturen där romantiserandet av cannabis letat sig in i såväl lätttexter som filmer och Netflixserier.

Det kan även handla om att cannabis legaliserats i flera länder. Cannabisindustrin har börjat marknadsföra sig genom influencers, där cannabisprodukter många gånger säljs in som hälsofrämjande oljor, hudvård och lugnande godis.

På grund av att cannabis avdramatiseras genom populärkultur, normaliseras drogen i alla samhällsklasser. Det gör att den sticker ut bland andra former av narkotika, där vissa droger fortfarande kan kopplas ihop tydligare till klass och levnadsförhållanden. Kokain och heroin har exempelvis inte nått samma "mainstream"-acceptans.

Även om den totala konsumtionen av narkotika inte har ändrats nämnvärt så har skadorna gjort det. Det nämndes fall där unga medlemmar uppgett att de drabbats av psykos genom narkotikabruk. Till skillnad från förr är alkohol inte lika involverat som tidigare i de fall där det går riktigt illa. Där ser man i stället att exempelvis cannabis är en huvuddrog, så var det inte för 10–20 år sedan.

Var, när och varför använder unga narkotika?

Narkotikabruk beror på flera olika saker och sker i flera olika former. Här spelar faktorer som exempelvis socioekonomiska förutsättningar, psykisk hälsa, skolmiljö, bostadsort och umgängeskrets in. En ung medlem hade uppgett att "det kan vara att man mår dåligt, att man bara vill prova på, man kanske tycker det verkar coolt eller att man blir påverkad av gruppträck". Ju oftare man utsätts av dessa faktorer desto större är risken att man provar narkotika.

Förr var det större tonvikt på festbruk men där har det skett en förflyttning. Det är fortfarande i sociala sammanhang som bruket ofta förekommer, dock inte enbart vid fest.

Gymnasieskolor är en av arenorna där narkotika används för första gången. Samtidigt blir fler och fler rekryterade till att sälja droger i tidig ålder, vilket innebär att droger numera är lättillgängliga i skolmiljö även tidigare än i gymnasiet.

En ytterligare faktor till varför unga brukar narkotika är det tidigare nämnda normaliserandet och romantiserandet av framför allt cannabis. När starka kommersiella krafter som avdramatiserar narkotika tar allt större plats i ungas liv, bland annat i sociala medier och populärkultur, ökar riskerna för att unga ska bli brukare.

Vilken funktion fyller narkotika för unga?

Att bruka narkotika kan upplevas som ett sätt att fly verkligheten, vilket unga kan känna sig nödgade till av flera anledningar. I dag är det exempelvis många unga som självmedicinerar med hjälp av narkotika, till följd av psykisk ohälsa eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Då fyller narkotikan en funktion för tillfället, och det kan till en början kännas bra men det kan vända snabbt. Odiagnostiserade sjukdomar nämndes särskilt som en anledning till att unga börjar bruka narkotika. Behovet av att självmedicinera med narkotika är ett interrelationellt problem som hänger ihop med socioekonomiska utmaningar.

I många fall fyller också narkotikabruket en funktion av gemenskap och samhörighet. Gruppträck såväl på fester, skolor och andra umgängesformer ska inte underskattas i fall där unga använder narkotika.

Många gånger kan olika faktorer samspela, vilket landar i vikten av att tidigt kunna upptäcka och förstå ungas mående, levnadsförhållanden och beteendemönster för att narkotikabruk inte ska

vara varken lockande eller normaliserat. Här ska man inte dra sig för att gå ner på individnivå eftersom barn och unga är en väldigt heterogen grupp.

Hur får unga tag på narkotika?

Allra vanligast är det att unga får tag på narkotika via kompisar eller bekanta. Många får tag på droger på internet men mest under fysiska träffar, exempelvis på skolor och fester. Ju fler som rekryteras till langare, desto fler blir droger lättillgängliga för – de finns i väskor till skolkamrater redan i väldigt ung ålder.

Hur påverkas unga av kriminalitet kopplad till narkotika?

Unga dras in i den illegala narkotikahandeln, och därmed ofta gängkriminalitet, för att de är på fel plats vid fel tillfälle. Konsekvenserna av gängkriminaliteten är väldigt allvarliga och det är många som far illa vid kriminella uppgörelser. Risken att vara på fel plats vid fel tillfälle ökar också när det är brist på meningsfulla fritidsaktiviteter i närområdet, när de ekonomiska förhållandena är svåra och när skolan inte är rustad med såväl proaktiva undervisningsmetoder som stöttande och hälsofrämjande insatser utanför klassrummen.

Den kriminella banan blir lockande när den erbjuder sammanhang, möjlighet till försörjning och tillgång till narkotika (som i sin tur erbjuder verklighetsflykter när ungdomens psykiska hälsa eller livssituation får personen att känna att den behöver det). Incitamenten för att välja den kriminella banan måste därför bli färre och det blir de när ungas behov tas på allvar. Samhället måste visa att andra alternativ finns, som möter behoven av exempelvis meningsfulla och givande sammanhang samt stöd för bättre mående och levnadsförhållanden. Här är närvarande vuxna, på alla nivåer, avgörande.

Det bör också nämnas att det är skillnad på vilka unga som misstänks och åker fast för narkotikarelaterade brott och vilka som inte gör det. Ny forskning från Kriminologiska Institutionen visar exempelvis att unga vars föräldrar har låg inkomst löper nästan dubbelt så hög risk att kontrolleras och drogtestas av polis. Unga bosatta i fattiga bostadsområden löper nästan 80 procent högre risk och risken för unga med utländsk bakgrund är 85 procent högre. Den senare gruppen visar samtidigt dubbelt så ofta negativt test. Det finns med andra ord en diskriminerande faktor i vilka som misstänkliggörs och vilka som går fria kopplat till narkotikabrott.

Fråga 2: Vilka åtgärder är viktiga i Sverige och i EU för att möta ungas behov av vård, stöd och trygghet samt att förhindra att unga begår narkotikabrott?

Särskilt utsatta områden

Socioekonomiskt eftersatta områden är väldigt präglade av narkotikahandeln. Där gäller det att skapa möjligheter till såväl trygg skolgång och meningsfull fritid för unga, som trygg ekonomisk försörjning för vuxna. Detta för att ingen del av handelskedjan ska bli attraktiv för unga – de ska inte behöva känna behov av varken den känsla av gemenskap eller de försörjningsmöjligheter som droghandelns aktörer kan erbjuda. För unga vuxna handlar det också om goda förutsättningar till långsiktig egen försörjning för att inte den kriminella banan ska locka med en falsk bild av pengar och framgång.

Det handlar också om att aktivt motverka de klassklyftor som finns i samhället och som gör att unga löper olika stor risk för att dras in i bruk eller droghandel beroende på var de bor och vilka ekonomiska förutsättningar de växer upp med.

Inlyssnande vuxna och professionella

Vuxenvärlden brister i kommunikation med unga. Ofta utgår de från vuxnas och inte ungas perspektiv. Skrämselpropaganda fungerar inte.

Psykisk ohälsa är ett problem som bidrar till att ungas användning av narkotika. Det måste finnas vuxna och professionella som lyssnar till unga och deras behov, och det bör vara en naturlig del av ungas liv. Det handlar bland annat om att ge unga verktyg att sätta ord på sina känslor och även möjlighet att utveckla strategier för att exempelvis hantera förluster, sorger, ångest och stress, istället för att riskera att unga vänder sig till narkotika i självmedicineringssyfte. Även att unga utvecklar ett gott självförtroende och självkänsla är viktiga aspekter för att motverka att unga vänder sig till droger.

Odiagnostiserade sjukdomar är en anledning till att unga börjar bruka narkotika i självmedicineringssyfte, vilket också är ett interrelationellt problem som hänger ihop med socioekonomiska utmaningar. Därför är det av stor vikt att motverka detta genom att fånga upp diagnoser i tid.

För att möta ungas behov av stöd krävs att vuxna och professionella ser ungas försök till att be om hjälp, och tar detta på allvar. Det bygger på tillitsfulla relationer. Att vara kapabel till att söka den hjälp man behöver bör inte läggas på den unga, utan det är de vuxna i deras sammanhang som bör ha ansvaret att se och undersöka detta. Det gäller även unga med vårdnadshavare som inte är tillräckligt resursstarka för att säkerställa den ungas rätt till stöd och hjälp. Genom att fler vuxna bär det ansvaret skulle fler i behov av hjälp upptäckas.

Skolan

Skolan är helt central i det preventiva arbetet. Just nu är dock det preventiva arbetet i skolsammanhang inte utformat på ett bra sätt. Man antar lätt en bestraffande och misstänkliggörande funktion och lägger sig därför på fel nivå. Skulle det finnas en mindre dömande och mer nyfiken attityd bland vuxna i skolmiljön, skulle eleverna som befinner sig där kunna få mer verktyg för att kunna stå emot när bruk uppmuntras. Det behövs exempelvis mer kunskap om varför narkotika lockar unga, och samtidigt ett samtal med barn och unga för att öka deras kunskap kring konsekvenserna av narkotikabruk. Kontakt mellan ungdomen och skolan samt vårdnadshavaren om ungdomens drogfrihet, i utbyte mot andra fördelar, nämns som framgångsrik och evidensbaserad metod. En kombination av flera av dessa insatser skapar ett skyddsnät runt varje ungdom.

Överlag råder brist på kunskap om narkotika inom lärarkåren, vilket med stor sannolikhet ligger till grund för varför samtal om narkotika ofta landar i skrämselfpropaganda. I lärarprogrammet ingår ingen utbildning om detta, vilket gör att kunskapsnivån skiljer sig mellan skolor beroende på hur kunskapssökande personalen och rektorn på skolan är. Det behövs därför rejäla, och likvärdiga, kunskapshöjande insatser för lärarkåren. Förslagsvis genom att inkludera det i utbildningen på lärarprogrammet.

En välfungerande elevhälsa är mycket viktig men som det ser ut idag är elevhälsan otroligt ojämlig. Vissa skolor har ett ständigt närvarande elevhälsoteam, medan andra skolor har tillgång elevhälsofunktioner bara vissa dagar i veckan, om ens det. Finns det inte ett elevhälsoteam som kan arbeta vårdande och stöttande är det svårt att frigöra tid för det preventiva arbetet.

Vården

Missbruksvården behöver tillgängliggöras – folk måste veta att den finns och är trygg. Den behöver också nå ut på ett sätt som avdramatiserar steget till att söka vård, eftersom stigmatisering ofta står i vägen för att ta hjälp. I en sammanfattning från EMCDDA framkom

exempelvis att snittdebutåldern för att testa cannabis är 16 år inom EU, samtidigt som snittåldern för den som söker vård och hjälp är 24 år.

Här finns det vissa som hävdar att legalisering och avkriminalisering skulle leda till att fler vågar söka vård, men forskning visar att det inte stämmer. En av de största faktorerna som gör att unga inte vill testa är att det är olagligt. Det är inte kriminaliseringen som gör att man inte söker hjälp. De flesta som avlider till följd av narkotikabruk har haft kontakt med vård och stöd, så det handlar snarare om att något i vårdkedjan brister. Effekterna av droganvändning är så pass skadliga för såväl individen själv som omgivning att det krävs en straffbarhet kring bruket. Men domen bör leda till vård snarare än ekonomiska eller frihetsberövande påföljder, eftersom de senare två inte nödvändigtvis leder till långsiktig förbättring.

Kopplat till ovan resonemang visar rapporten *Vårdinsats som rättslig reaktion för unga som lagförs för narkotikabrott* att barn (15-17 år) oftast döms till vårdinsatser medan unga vuxna (18-20) döms till böter. Återfallsfrekvensen är högre hos den senare gruppen vilket enligt rapporten visar på brister i den rättsliga reaktionen. Om unga vuxna erbjöds samma insatser som barn skulle sannolikt risken för återfall minska.

Samverkan

För att långsiktigt kunna motverka narkotikabruk och droghandel krävs gemensamma insatser. Vård- och stödinsatserna behöver bygga på ett holistiskt perspektiv av ungdomens liv och behov av stöd. Här behöver myndigheter, skolor och civilsamhället samverka för att inte riskera att tappa människor mellan olika insatser.

Glappet mellan skola och socialtjänst inom de tidiga insatserna är exempelvis för stora. Det har med bland annat sekretessfrågor och samarbetsformer att göra. Detta bör ses över för att lärare och annan skolpersonal ska kunna följa upp på ett bra sätt.

Det blir lätt också en distinktion mellan region och kommun som inte alltid funkar väl. Framför allt syns detta i upptäckandet och det förebyggande arbetet. Att exempelvis skolan och vården inte överlappar varandra på ett bra sätt gör att uppföljning och långsiktigt stöd blir svårt att uppnå.

Stöd till civilsamhället

Civilsamhällesorganisationer arbetar på flera nivåer för att motverka missbruk och narkotikabrott. Dels har många en integrerande funktion där de fångar upp och bygger broar för att komma in i samhället. Avhopparverksamheter har exempelvis många gånger kontakt och samarbete med civilsamhället.

Civilsamhället skapar också mötesplatser, utför läxhjälp, ger utlopp för engagemang och bidrar med stimulerande och meningsfulla fritidsaktiviteter. Just nu finns dock en stor frustration inom civilsamhället kring bristen på ekonomiskt stöd för att kunna arbeta såväl integrerande som förebyggande. Stödet måste med andra ord öka.

Meningsfull fritid

Unga som känner framtidstro löper mindre risk att hamna i missbruk eller kriminalitet. Att satsa på möjligheter till sammanhang och meningsfull fritid är därför en bärande del i att motverka förhindra både bruk och brott.

Meningsfull fritid låter kanske mjukt men, anpassat till den retorik som dominerar samhällsdebatten idag, är det fastaste taget man kan ta.

Fråga 3:

Har ni förslag på innovativa lösningar för att minska efterfrågan och tillgängligheten av narkotika för unga?

Ta hjälp av goda exempel

Det finns flera kommuner som kommit en bit med att utveckla sina metoder. Dessa borde konsulteras och inspireras av. Botkyrka och Norrtälje har exempelvis varit framgångsrika, där de framförallt pratat om samordning och gemensamma mål med olika aktörer inom kommunen. Tillgången till stöd och vård bör också vara jämlikt oavsett bostadsort.

På grupp- och individnivå handlar det också om att uppmuntra bra socialt beteende. Ju fler som ser positiva beteendemönster, desto fler kan också välja att ta efter dem. Gruppträck är i det här fallet något positivt.

Ta hjälp av elevkårerna

Unga lyssnar på andra unga. Unga kan därför inspirera och informera varandra, vilket elevkåren på skolorna skulle kunna ha en bärande roll i. Exempelvis kan det vara en bra idé att låta elevkårer, snarare än skolledning, anordna temaveckor kring narkotikabrukets konsekvenser.

Tydligare samverkan

Det måste till en kedja av god samverkan. Det kräver att olika instanser kopplas samman och att det blir tydligt vem som gör vad. Här är återkoppling, uppföljning och dokumentation jätteviktigt för att gemensamt kunna förstå hela kedjan, tidigt upptäcka och förebygga samt utvärdera vilka insatser som funkar mer eller mindre bra.

Samlad kompetenscenter

För att få en nationell struktur och samordning kan en god idé vara att inrätta ett nationellt förebyggande kompetenscenter. Detta för att få en överblick och grunda såväl politik som konkreta insatser i fakta och evidens.

Här är det viktigt att också tänka in ungdomsperspektivet specifikt och att utgå från flera faktorer som påverkar ungdomar. För när man pratar om insatser är det lätt att fokusera på ett generellt perspektiv. Det finns för lite forskning och kartläggning om olika ungdomsgrupper och

deras olika behov, risken är då att insatserna utgår från att unga är en homogen grupp. Det finns exempelvis ingen forskning i nuläget om unga hbtq-personers bruk.

Med andra ord – kompetenscentret ska samla forskning från olika områden. Just nu ligger forskningen utspridd på olika institut och forskningsområden trots att flera berör narkotikapolitiken. Det gör det svårt att navigera rätt och få syn på beröringspunkter. Ett kompetenscenter skulle därmed också fungera tillgängliggörande.

Tänka nytt utan att tappa principer

Det finns inga mirakelmetoder för att minska efterfrågan och tillgängligheten av narkotika. Det handlar framförallt om att få de system vi har att fungera bättre. Att tänka nytt och innovativt kan vara ett sätt att nå dit men också att hålla fast vid principer.

Ökad kompetens hos vuxna och professionella och bättre undervisningsformer

Utbildade insatser hos de som kommer i kontakt med unga är av allra största vikt. Det gäller såväl vård- och skolpersonal som föräldrar och andra viktiga vuxna för unga. Här behöver vi ta vara på och tillgängliggöra befintliga resurser – fler behöver förstå vad som redan finns och att tröskeln in är låg.

I skolan behöver vi intensifiera arbetet för att få fler att avstå narkotika, men vi måste också tänka nytt och större. Det kan handla om att integrera kurser om narkotika i lärarprogrammen för att lärare ska känna sig grundade i varför bruket är skadligt. Vi behöver helt enkelt lära oss av misstagen med onyanserad skrämselfpropaganda och verkningslösa pekpinningar. Det är viktigt att narkotika inte blir en tabubelagd fråga för att unga ska våga börja prata om det. Individerna som tar upp det ska inte riskera repressalier eller negativa konsekvenser av att de vågar öppna upp samtalet. En idé kan då också vara att öka elevinflytandet i hur man undervisar och lär ut om riskerna med narkotika.

Ta vara på ungas samhällsengagemang

Unga är smarta och intresserade av samhällsfrågor i stort. Ett sätt skulle därför kunna vara att ta ett mer samhällsengagerat grepp om det problematiska med narkotikabruk i utbildnings- och informationsinsatser.

Ett exempel kan vara att beskriva hela handelskedjan – att folk far väldigt illa på vägen fram till att drogen serveras på fest eller hamnar i den privata fickan. I det kan man belysa exempelvis

brutaliteten som omger droghandeln i landet som drogerna kommer ifrån, fraktvägen till Sverige och dess effekter på klimatet, hur handeln göder gängkriminalitet och resulterar i att unga pojkar i Sverige skjuts till döds. Det skadliga i det egna bruket kan därför utökas och sättas i ett solidaritets-, klimat- och rättviseperspektiv, vilket förhoppningsvis skulle kunna leda till att fler väljer att avstå.

Human narkotikapolitik

Narkotikapolitiken bör inriktas mer mot vård och motverkandet av stigmatisering. Detta utan att gå mot legalisering och avkriminalisering.

Kopplat till det, ur ett EU-perspektiv, är det viktigt att hålla i narkotikapolitiken så vi kan hålla emot exempelvis Tysklands legalisering och inte gå samma väg. Under ordförandeskapet behöver Sverige agera för att värna FN:s narkotikakonventioner och EU-rätten, och stärka samverkan med andra EU-länder som motsätter sig en legalisering, samt aktualisera frågan i olika EU-organ.

Se över normaliserandet av cannabisindustrin

Det kan vara en bra idé att se över reklamutrymmet för cannabisindustrin och se över om det exempelvis finns tydligare sätt att reglera detta på.

Tappa inte anhörigperspektivet

Det är lätt att tappa anhörigperspektivet när man pratar om viktiga insatser. Det behöver vi gemensamt ändra på. Exempelvis genom att uppmuntra anhöriga att söka stöd och inte glömma sig själva i ungdomars narkotikabruk. Det kan ligga mycket skuld och skam hos anhöriga när det gäller missbruksproblematik och det är därför viktigt att samhället kan avlasta och erbjuda nära och snabb stöttning. Återigen handlar det om att spetsa till insatser till att minska risken för självstigmatisering. Det gäller även anhöriga till personer som befinner sig i kriminalitet kopplat till narkotika.

Erbjuda alternativ

För att undvika att unga använder narkotika som självmedicinering behövs förebyggande arbete redan på förskola och grundskola genom undervisning i hälsofrämjande strategier. Detta för att rusta barn och unga till framgångsrika strategier för att må bättre, istället för att använda sig av destruktiva lösningar längre fram.

En stor anledning till att unga vänder sig till kriminalitet genom narkotikahandeln är ett behov av "snabba pengar". Det behövs alltså arbetsmöjligheter som möter behovet av detta, och som ersätter den destruktiva banan som narkotikahandeln är. Även stöttande insatser i grundskola och gymnasium för att unga ska klara sina studier. Här kan civilsamhället agera som en kompletterande aktör.

Framgångsrika sätt att arbeta utifrån kontrakt med den unga nämndes, med exempel på en specifik evidensbaserad metod där unga ingår i avtal med skola och vårdnadshavare om att vara drogfri i utbyte mot annat. Förutom en god hälsa får ungdomen bland annat olika rabatter och förmåner.

Undvik diskriminerande insatser

Som tidigare nämnts visar forskning att kampen mot droger har diskriminerande undertoner. Framför allt omfattar diskrimineringen personer med utländsk bakgrund och personer som lever i social och ekonomisk utsatthet. Samma problematik syns i exempelvis USA där man tydligt kunnat se hur fattiga områden exempelvis har hög övervakning och polis närvaro medan rikare områden inte har samma även om bruket av narkotika är stort bland befolkningens överklass. Det finns också tydliga tecken på rasprofilering.

Dessa metoder har ingen bevisad positiv effekt på narkotikabruk och handel, snarare tvärtom. Vi måste därför vara försiktiga med att gå för långt åt det hållet. Det är dock just nu stort fokus i Sverige på att just övervaka, visitera och hårt bevaka vissa områden och personer. Vi riskerar alltså att gå för långt åt samma håll som exempelvis USA.

Sverige måste med andra ord bli tydliga i att arbetet för att minska illegal narkotika och minimera dess risker och skador inte kantas av diskriminering. Vi har goda möjligheter att föregå med gott exempel internationellt om rätt insatser tillämpas.

Något som man vet fungerar, snarare än segregerar, är att garantera unga en meningsfull och trygg fritid och närvarande vuxna som inte endast är poliser. Genom att satsa på jämlik skola och vård kan flera steg tas i rätt riktning. Här står också civilsamhället redo att, med rätt förutsättningar, kunna möta behovet av sammanhang, meningsfull fritid och trygga vuxna i de mest socioekonomiskt utsatta och kriminellt belastade områdena.

Avslutning

Samrådet avslutades i helgrupp med en kort sammanfattning av diskussionerna som redogjorts för ovan. Tilde Eriksson och Malin Skäringer riktade ett stort tack till alla som deltagit och konstaterade att diskussionerna varit mycket givande och gett flera viktiga perspektiv och inspel som ska tas vidare in planeringen inför ordförandeskapet.

Mötet avslutades.

Underlaget är framtaget av NOD:s kansli på uppdrag av Socialdepartementet och Justitiedepartementet.

För frågor om underlaget, kontakta
info@nodsverige.se

Regeringskansliet

